خبر

گسترش چتر فرهنگی کانون در جزایر خلیج‌فارس

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در راستای تحقق «عدالت فرهنگی» از تأسیس دو مرکز جدید و یک سینما در جزایر استراتژیک خلیج‌فارس خبر داد. حامد علامتی، مدیرعامل کانون هدف از این اقدام را ایجاد دسترسی برابر به امکانات فرهنگی و آموزشی برای کودکان و نوجوانان ساکن در مناطق دوردست و کم‌برخوردار کشور عنوان کرد.

براساس این طرح، جزایر سیری و تنب بزرگ برای اولین بار صاحب مرکز فرهنگی-هنری کانون خواهند شد. همچنین در جزیره ابوموسی که پیش از این یک مرکز فعال داشته است، یک سالن سینما ویژه کودکان و نوجوانان به بهره‌برداری می‌رسد. این مراکز قرار است به جمعیت کودک و نوجوان این جزایر خدمات ارائه دهند؛ جمعیتی که در ابوموسی حدود ۶۰۰ نفر، در تنب بزرگ نزدیک به ۴۶ نفر و در جزیره سیری، که بیشتر ساکنان آن کارگران و خانواده‌های‌شان هستند، ۳۶ نفر برآورد شده است. علامتی تأکید کرد این گشایش‌ها بخشی از مأموریت ملی کانون برای فراهم کردن فرصت‌های برابر آموزشی و هنری برای تمام کودکان ایرانی، حتی در دورترین نقاط مرزی کشور محسوب می‌شود.

یادداشت

محمدتقی فهیم | منتقد سینما

سینمای ایران؛ همچنان در رنج بی‌هویتی؟!

چند روز پیش (۳۰آبان) همزمان بود با نمایش اولین فیلم ناطق سینمای ایران (دختر لر) یا به لسان تماشاگران وقت «جعفر و گلنار» که در هندوستان ساخته شد. این فیلم همه اجزایش مصنوعی بود. مثلا اسم فیلم از شخصیت اول داستان ـ که از قوم لر بود ـ گرفته شده بود اما او با لهجه کرمانی حرف می‌زد. فیلم ساخت ایران معرفی می‌شد در حالی که در هندوستان تولید و آدم‌هایش با لهجه هندی صحبت می‌کردند و... کلا اثری مونتاژ شده بی‌هویت که به لحاظ ریخت‌شناسی و مضمونی ردپایی از فرهنگ ایرانی جماعت در آن به چشم نمی‌خورد. گویا سینمای ایران در زمینه محتوایی و مؤلفه‌های ملی هنوز در سال‌های شکل‌گیری‌اش به سر می‌برد با این تفاوت که از نظر ظاهر (تکنیک) رشد قابل توجهی داشته است. برای مثال اشاره کنم به مناسبتی که در همین ایام با آن محشوریم. یکی از مهم‌ترین، تلخ‌ترین و در عین حال عزیزترین مناسبت‌های مذهبی، سالروز شهادت حضرت فاطمه(س) است؛ رویداد فراگیری که در دهه فاطمیه دوم شیعیان در آن عزادار و سیاهپوش شدند اما سینما در جایگاه هنری/مردمی با مخاطبان انبوه به دلایل مختلف از جمله موضوعات و محتوای مرتبط با این ایام دستش تقریبا خالی است.

سینمای ایران اساسا فیلم دینی/مذهبی کم دارد. در نظر بگیرید از میان نزدیک به ۲۰۰۰ فیلم بلند داستانی پس از انقلاب، کمتر از ۲۰ فیلم با موضوع مستقیم و غیرمستقیم مرتبط با تاریخ اسلام و شخصیت‌های صدر اسلام قابل رصد کردن است.

درحالی فیلم‌های مناسبتی یا با حال و هوای مذهبی کم داریم که بسیاری از ویژگی‌های اخلاقی/زیستی شخصیت‌های مذهبی، مورد توجهند و کاربرد جهانی دارند. یعنی فارغ از این که اکثریت مطلق مردم ایران شیعه هستند و چنانچه درام‌های قوی در تلفیق با درونمایه مذهبی ساخته شود، مورد اقبال مخاطبان گسترده‌تری قرار خواهد گرفت. به دلیل برد جهانی چنین رویکردهایی می‌تواند مورد اقبال بسیاری از تماشاگران دیگر کشورها ـ به‌ویژه کشورهای مسلمان ـ نیز قرار گیرد. مثلا در زمینه فرهنگ فاطمیه، القاب پرکاربردی درباره ایشان وجود دارد که برای تمام نفوس کره زمین محترم و الگوست. مانند مظلومیت، ایستادگی، فضیلت، بردباری، صبر، وفاداری، خانواده‌محوری، همسرداری، مدیریت و مدل تربیت فرزندان و مواردی از این دست که در صورت تبدیل به محتوا و دستمایه قرار دادن در داستان‌های جذاب و تولید فیلم‌های پرکشش به‌لحاظ ساختاری/فرمی بی‌شک مورد اهتمام قاطبه خانواده‌ها و مخاطبان درجست‌وجوی معنای جهان قرار خواهد گرفت.

وقتی صحبت از ساخت فیلم مناسبتی با درونمایه مذهبی درباره شخصیت‌های بزرگ می‌شود بدین معنا نیست که الزاما باید در قالب تاریخی، پرتره یا داستان‌هایی از صدر اسلام باشد. همه حرف این است که دوری سینما از فرهنگ و ارزش‌های زیستی الگوهای مذهبی باعث و بانی سطحی‌گرایی، مبتذل‌سازی و بازنمایی سخیف همه چیز در سینما شده است. جعل و بی‌اخلاقی و دنیاپرستی جای فضیلت‌های متکثر اطراف شخصیت‌های مذهبی را گرفته است.

متن کامل

سیمرغ جهانی بر فراز شیراز

شیراز با میزبانی از سینماگران پنج قاره، پرچمدار تمرکززدایی فرهنگی و احیای دیپلماسی هنر در پاییز ایران شد

امیرحسین حیدری
گروه فرهنگ و هنر

پاییز امسال، تقویم سینمایی ایران ورقی متفاوت و ماندگار می‌خورد. در حالی که سنت همیشگی سینمای ایران، چشم دوختن به سرمای بهمن‌ماه و هیاهوی جشنواره ملی فیلم فجر در تهران است، «چهل و سومین جشنواره جهانی فیلم فجر» با هویتی مستقل و ساختاری بین‌المللی، در جغرافیایی متفاوت و زمانی زودتر، پرده‌های نقره‌ای را روشن می‌کند. از پنجم تا دوازدهم آذرماه ۱۴۰۴، شهر شعر و ادب شیراز میزبان سینماگران پنج قاره جهان خواهد بود تا در فضایی آکنده از عطر بهارنارنج‌های خفته در پاییز، به تماشای «ستایش زندگی» بنشینند. این رویداد که عضو رسمی فیاپف (FIAPF) است، امسال با شعار «ستایش زندگی» و رویکرد «سینمای شاعرانه»، تلاشی است برای مقابله با رویکرد غرب برای انزوای فرهنگی ایران و گشودن پنجره‌ای تازه به سوی جهان؛ تلاشی که سکاندار آن، سیدروح‌الله حسینی، آن را گامی بزرگ در دیپلماسی فرهنگی می‌داند. اما آنچه امسال رنگ و بویی متفاوت به افتتاحیه این رویداد بخشیده است، بازگشت به ریشه‌های اصیل سینمای هنری ایران با نام بزرگ «عباس کیارستمی» است.

به یاد کیارستمی

طبق اعلام ستاد خبری جشنواره، نسخه مرمت‌شده فیلم سینمایی «زیر درختان زیتون» اثر ماندگار عباس کیارستمی، به‌عنوان فیلم افتتاحیه این دوره درنظر گرفته شده است. انتخاب این فیلم محصول سال ۱۳۷۳ که پیشتر موفق به کسب هوگوی نقره‌ای جشنواره بین‌المللی شیکاگو شده بود، پیامی آشکار ازسوی برگزارکنندگان دارد؛ تأکید بر جایگاه جهانی سینمای ایران. کیارستمی که علاوه بر کارگردانی، نویسندگی و تهیه‌کنندگی این اثر را نیز برعهده داشته، در این فیلم روایتی ساده اما عمیق را به تصویر می‌کشد. نمایش این اثر مرمت‌شده در افتتاحیه، ادای دینی است به سینمایی که جهان، ایران را با آن شناخت. در همین راستا، هویت بصری جشنواره نیز با نام کیارستمی گره خورده است. پنج پوستر جشنواره جهانی فیلم فجر براساس تصاویری از فیلم زیر درختان زیتون و عکس‌های علیرضا انصاریان از این فیلم، توسط مهدی دوایی طراحی شده است. پوستر اصلی جشنواره نیز براساس عکسی از کیارستمی در پشت صحنه فیلم «زندگی و دیگر هیچ» خلق شده تا روح شاعرانگی بر تمام اجزای جشنواره سایه افکند.

کوچ سینما به پایتخت تمدنی

شاید مهم‌ترین تغییر شکلی در این دوره، خروج جشنواره از تهران و برگزاری آن در شیراز باشد. تمرکززدایی از رویدادهای فرهنگی، سیاستی است که وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی بر آن تأکید داشته و حالا قرعه به نام شیراز افتاده است. سیدروح‌الله حسینی دبیر جشنواره در تشریح این تصمیم می‌گوید: «ایران تنها تهران نیست. شیراز از نظر زیرساختی و فرهنگی پتانسیل بالایی دارد و نامش با شعر و ادب گره خورده است.» انتخاب شیراز تنها یک تغییر مکان ساده نیست بلکه همخوانی عمیقی با تِم اصلی جشنواره یعنی «شاعرانگی» دارد. حسینی معتقد است در سرزمینی که شعر نه فقط هنر، بلکه شیوه‌ای از بودن و نگریستن است، سینمای شاعرانه باید در مهد شعر ایران، یعنی شیراز جشن گرفته شود. حضور مهمانان خارجی در بافت تاریخی شیراز، یک پیوست فرهنگی و گردشگری است که می‌تواند تصویری واقعی و متفاوت از ایران را به جهان مخابره کند. این «کوچ پاییزی» فرصتی است تا ظرفیت‌های تمدنی ایران فراتر از پایتخت سیاسی، به رخ جهانیان کشیده شود.

نگین درخشان هیات داوران

بی‌شک یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای دیپلماتیک این دوره از جشنواره، حضور نوری بیلگه جیلان، فیلمساز برجسته ترکیه و برنده نخل طلای کن، در رأس هیأت داوران است. حضور خالق «خواب زمستانی» در شیراز، اعتباری دوچندان به بخش رقابتی جشنواره می‌بخشد. دبیر جشنواره با تأیید این خبر اعلام کرد که جیلان از روز افتتاحیه در جشنواره حضور خواهد داشت. این حضور در کنار نزدیک به ۲۰۰ مهمان خارجی دیگر از اروپا، آمریکا، شرق دور و کشورهای منطقه، پاسخی عملی به تلاش‌هایی است که برای انزوای فرهنگی ایران صورت می‌گیرد. حسینی تأکید دارد: «وقتی ۲۰۰ سینماگر و فعال فرهنگی علی‌رغم تبلیغات منفی به ایران می‌آیند، یعنی تحریم‌های فرهنگی کارایی خود را از دست داده است.» حضور چنین چهره‌هایی در کنار نمایش آثار مرمت‌شده کلاسیک ایرانی، ترکیبی از اعتبار گذشته و پویایی حال را به نمایش می‌گذارد.

بی‌شک یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای دیپلماتیک این دوره از جشنواره، حضور نوری بیلگه جیلان، فیلمساز برجسته ترکیه و برنده نخل طلای کن، در رأس هیأت داوران است

رقابت در «سینمای سعادت»

قلب تپنده جشنواره، بخش «مسابقه بین‌الملل» یا همان «سینمای سعادت» است که در آن ۱۶ فیلم از ۲۱ کشور جهان برای تصاحب سیمرغ‌های بلورین و جوایز دلاری (۵۰۰۰ دلار برای بهترین فیلم) رقابت می‌کنند. در این میان، سینمای ایران با سه نماینده قدرتمند حضور دارد که هر یک روایتی متفاوت از زیست انسانی را به تصویر می‌کشند. فیلم سینمایی «زمانی در ابدیت» به کارگردانی مهدی نوروزیان و تهیه‌کنندگی نیکی کریمی، یکی از امیدهای اصلی ایران در این بخش است.

حضور بازیگرانی چون لیلا حاتمی، بابک حمیدیان و نوید پورفرج در این فیلم که داستانی از جست‌وجو و روابط پیچیده خانوادگی را روایت می‌کند، کنجکاوی بسیاری را برانگیخته است. دیگر اثر حاضر، «پل» ساخته محمد عسگری است؛ روایتی تکان‌دهنده از دوران دفاع مقدس که در آن نوجوانی به نام موسی در میانه میدان جنگ، نوزادی از جبهه دشمن را می‌یابد. حضور سعید آقاخانی و روح‌الله زمانی در این فیلم، نویدبخش بازی‌های درخشان است. سومین نماینده ایران در بخش اصلی، فیلم «او نمی‌خوابد» به کارگردانی رضا جمالی است؛ فیلمی با سوژه‌ای بکر درباره مردی ۶۵ ساله در روستایی مرزی که به بی‌خوابی ناشی از جنگ دچار است. بی‌خوابی‌ای که به او فرصت می‌دهد فرشته نجات دیگران باشد.

پل ارتباطی آسیا

بخش «جلوه‌گاه شرق» که به سینمای آسیا و کشورهای اسلامی اختصاص دارد، امسال میزبان ۱۲ فیلم از ۱۸ کشور جهان است. در این بخش نیز ردپای سینمای ایران و محصولات مشترک پررنگ است. فیلم «مرد آرام» به کارگردانی بهنوش صادقی و تهیه‌کنندگی مهدی هاشمی، داستانی اجتماعی از مهاجرت را روایت می‌کند. ماجرای نوبهار، دختر جوان افغان که همسر مردی سالخورده (با بازی مهدی هاشمی) می‌شود، بستری برای واکاوی لایه‌های پنهان روابط انسانی است.

فیلم «پس از عاشقی» ساخته محمدعلی صفورا با بازی محسن قصابیان، دیگر نماینده ایران است که به چالش‌های یک عکاس میانسال با خاطرات عاشقانه‌اش می‌پردازد. اما شاید یکی از جذاب‌ترین آثار این بخش، محصول مشترک ایران و چین با عنوان «چانگ‌آن، شی‌آن» باشد؛ فیلمی به کارگردانی ژانگ ژونگ و نویسندگی نرگس آبیار که روایتی بین‌نسلی از امید و پایداری را در بستر کشتزارهای پنبه به تصویر می‌کشد و نشان‌دهنده گسترش همکاری‌های بین‌المللی سینمای ایران در شرق دور است.

کشف استعدادهای نو

جشنواره جهانی فجر همواره سکوی پرتاب فیلمسازان جوان بوده است. در بخش «چشم‌انداز» (مسابقه فیلم اول و دوم)، ۱۱ فیلم از ۱۰ کشور حضور دارند که نگاه تازه‌ای را به سینما تزریق می‌کنند. فیلم «ماهی در قلاب»، محصول مشترک ایران و تاجیکستان به کارگردانی محی‌الدین مظفر، داستانی لطیف از پسربچه‌ای در یتیم‌خانه را روایت می‌کند که میان مهر آموزگار و رویای مادر واقعی‌اش در نوسان است. همچنین فیلم «دو روی پاییز» به کارگردانی روناک طاهر با بازی شبنم مقدمی و علی دهکردی، به موضوعی روان‌شناختی و زنانه می‌پردازد؛ زنی که با ورود خواهرزاده‌اش، مجبور به رویارویی با ترومای قدیمی سقط جنین می‌شود.

فریاد مقاومت در سکوت جهان

بخش «زیتون شکسته» امسال اهمیتی استراتژیک و نمادین دارد. با توجه به وقایع تلخ منطقه و نسل‌کشی در غزه، این بخش به نمایش آثاری اختصاص یافته که صدای مقاومت و رنج انسان معاصر هستند. شش فیلم از ۱۵ کشور در این بخش حضور دارند. فیلم مستند داستانی «فرشته‌ها نمی‌میرند» به کارگردانی محمدرضا ابوالحسنی اثری تکان‌دهنده است که زندگی مردم غزه را از آغاز عملیات زمینی تا آوارگی کامل به تصویر می‌کشد. این بخش همچنین شامل ویدئوآرت‌ها و عکس‌هایی از جنگ‌های منطقه و جنگ ۱۲ روزه است که در خانه جشنواره در شیراز به نمایش درمی‌آید تا رسالت اجتماعی و سیاسی جشنواره را در قبال تحولات پیرامونی یادآوری کند.

جشنواره جشنواره‌ها و یک فیلم خاص

در بخش غیررقابتی «جشنواره جشنواره‌ها» که گزیده‌ای از بهترین‌های جهان را نمایش می‌دهد، فیلم ایرانی «مرد خاموش» ساخته احمد بهرامی حضور دارد. بهرامی که با سبک خاص سیاه‌وسفید و فرم‌گرای خود شناخته می‌شود، این بار فیلمی با تنها یک بازیگر (علی باقری) ساخته است؛ روایتی از روستایی متروک و راننده‌ای که جسدی را حمل می‌کند. این فیلم نمونه‌ای بارز از همان سینمای شاعرانه و تجربی است که جشنواره به دنبال ترویج آن است و هم‌راستا با نمایش آثار کلاسیک کیارستمی، بر وجهه هنری جشنواره تأکید دارد.

حواشی و شفاف‌سازی‌ها

هیچ جشنواره‌ای بدون حاشیه نیست و این دوره نیز از این قاعده مستثنی نبود. در روزهای اخیر شایعاتی مبنی بر سانسور فیلم «تهران کنارت» شنیده می‌شد که دبیر جشنواره صراحتا آن را تکذیب کرد. حسینی توضیح داد که عدم حضور این فیلم نه به دلیل ممیزی، بلکه صرفا به خاطر محدودیت ظرفیت جدول نمایش بوده است اما ماجرای فیلم «صدای هند رجب» متفاوت بود. این فیلم که مراحل نهایی توافق با پخش‌کننده خارجی را طی می‌کرد، قربانی یک خبررسانی زودهنگام شد. انتشار خبر حضور فیلم قبل از نهایی شدن قرارداد، باعث شد تهیه‌کننده اروپایی-آمریکایی از ادامه همکاری منصرف شود؛ اتفاقی که دبیر جشنواره از آن به عنوان تجربه‌ای تلخ اما آموزنده در رعایت پروتکل‌های بین‌المللی یاد کرد که لزوم حرفه‌ای‌گری در تعاملات جهانی را گوشزد می‌کند.

نگاه به آینده

بخش آموزشی «دارالفنون» با مدیریت ایرج طهماسب، امسال میزبان ۶۰ دانشجوی سینما (۳۸ خارجی و ۲۲ ایرانی) است. حضور اساتید برجسته و انتقال تجربه در فضایی کارگاهی، فرصتی طلایی برای نسل جدید است تا از بزرگان سینما بیاموزند. همچنین بازار فیلم که از ۹ تا ۱۱ آذرماه برگزار می‌شود، با توجه به حضور پررنگ مهمانان ترکیه‌ای و احیای تفاهم‌نامه‌های مشترک، نویدبخش روزهای خوبی برای اقتصاد سینمای ایران است.

چهل و سومین جشنواره جهانی فیلم فجر در شرایطی برگزار می‌شود که منطقه در التهاب است. با این حال، اصرار بر برگزاری این رویداد با استانداردهای جهانی، انتقال آن به شیراز و افتتاحش با شاهکاری از عباس کیارستمی، نشان از اراده‌ای جدی برای حفظ چراغ دیپلماسی فرهنگی دارد. سیدروح‌الله حسینی و تیمش تلاش کرده‌اند با تکیه بر هویت شاعرانه ایرانی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های تمدنی شیراز، جشنواره‌ای در شأن نام ایران برگزار کنند. حالا باید منتظر ماند و دید که سیمرغ‌های بلورین در آسمان شیراز بر شانه کدام سینماگران خواهند نشست و آیا این «کوچ پاییزی» می‌تواند الگویی ماندگار برای تمرکززدایی از فرهنگ و هنر ایران باشد؟ پاسخ این سوالات، در پایان ضیافت هشت‌روزه شیراز مشخص خواهد شد.

قاب

وداع با کارگردان نمایش‌های رادی

پیکر زنده‌یاد هادی مرزبان، کارگردان برجسته تئاتر ایران با حضور جمعی از هنرمندان و مسئولان فرهنگی در پهنه رودکی تشییع شد. این هنرمند پیشکسوت که در ۸۱ سالگی بر اثر بیماری سرطان درگذشت، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مروجان و مفسران آثار نمایشنامه‌نویس فقید، اکبر رادی شناخته می‌شد. مرزبان که کارگردانی ده‌ها نمایش مطرح از جمله «آهسته با گل سرخ» و «ملودی شهر بارانی» را در کارنامه داشت، قرار بود نمایش جدیدش «پریزاد» را به‌زودی روی صحنه ببرد. پیکر این هنرمند برای خاکسپاری به قطعه هنرمندان بهشت زهرا(س) منتقل شد.

رویداد

هنگ شو
روایتی نو از فرهنگ

برنامه فرهنگی و گفت‌وگومحور «هنگ شو» با اجرای علی‌اکبر عبدالعلی‌زاده، کارشناس و پژوهشگر فرهنگی، پخش خود را در سکوهای فضای مجازی آغاز کرد. این برنامه با هدف ایجاد همنشینی میان اهالی فرهنگ و هنر تولید شده تا راهی برای رسیدن به زبانی مشترک و گویا جهت تقویت «تاب‌آوری فرهنگ هویت‌محور ایرانی» پیدا کند. در اولین قسمت «هنگ شو» میزبان سید محمد بهشتی شیرازی، از چهره‌های برجسته و مدیران باسابقه فرهنگی کشور بود. وی در این گفت‌وگو ضمن تحلیل ویژگی‌های فرهنگ ایرانی، برای نخستین بار به بیان خاطرات و نکات ناشنیده دوران مدیریتش در تلویزیون و سینما پرداخت که مورد توجه قرار گرفت. عنوان این برنامه از واژه «فرهنگ» الهام گرفته شده که در آن «هنگ» به معنای «فراکشیدن و بالابردن دانایی» است. سازندگان اعلام کرده‌اند که در قسمت‌های آینده نیز با دعوت از اندیشمندان و چهره‌های شاخص سینما، تئاتر، موسیقی، ادبیات و سایر حوزه‌های هنری، این مسیر گفت‌وگو را ادامه خواهند داد.

تولید

بازگشت گوران به سینما

رضا گوران، کارگردان شناخته‌شده تئاتر پس از هفت سال دوری از سینما، پیش‌تولید دومین فیلم بلند خود با نام «فیل» را آغاز کرد. او که پیشتر سال ۱۴۰۰ پروانه ساخت این پروژه را با تیمی دیگر دریافت کرده بود، اکنون با تهیه‌کننده‌ای جدید، رضا فتح‌الهی‌پور، آن را جلوی دوربین خواهد برد. اولین فیلم گوران «سرکوب» نام داشت که سال ۱۳۹۷ ساخته شد. «فیل» با فیلمنامه‌ای پژوهش‌محور که توسط خود گوران نوشته شده، قرار است روایتی انسانی و دقیق از چالش‌های کودکان دارای اختلال طیف اوتیسم و خانواده‌های‌شان ارائه دهد. هدف اصلی فیلم، خلق تصویری مسئولانه و به دور از کلیشه‌های رایج برای افزایش آگاهی عمومی و تقویت همدلی در جامعه عنوان شده است. داستان فیلم، ماجرای خانواده‌ای چهار نفره است که با آشکار شدن نشانه‌های اوتیسم در فرزند کوچک‌شان، وارد مسیری دشوار از بحران، مکاشفه و در نهایت پذیرش می‌شوند.